

Jazz-pianonsoiton alkeisopetus

Aleksis Liukko

**Pedagoginen opinnäytetyö
Kesäkuu 2009**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Liukko, Aleksis	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö (5 op)	
	Sivumäärä 16	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Jazz-pianonsoiton alkeisopetus		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja(t) Rautio, Tuija; Anttila, Helena		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Pedagogisessa opinnäytetyössä tarkastellaan jazz-pianonsoiton alkeisopetusta ja siihen liittyviä opetuksellisia seikkoja kahdesta eri lähtökohdasta: oppilas, joka on jo tutustunut pianonsoiton perusteisiin ja oppilas, joka ei ole koskaan soittanut mitään. Tarkastelun kohteena ovat myös aikuisten ja lasten opettamisen erot. Tässä työssä käsitellään teoriassa opetuksen osa-alueina luovuutta, rytmikkaa, harmoniaa, improvisointia, motivointia, oppimateriaalia sekä terminologiaa. Näiden lisäksi alussa kerrotaan instrumentin pedaalien ja koneiston toiminnasta ja siitä, että pianon toiminnan opettaminen on tärkeää, että oppilas oppii todella tuntemaan instrumenttinsa. Työssä kerrotaan myös hieman jazzin historiasta sekä alkeisopetuksesta yleensä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Improvisointi, jazz, motivaatio, taiteen perusopetus, pianonsoiton alkeisopetus		
Muut tiedot		

Author(s) Liukko, Aleksis	Type of Publication Diploma project (5 ECTS credits)	
	Pages 16	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Jazz-pianonsoiton alkeisopetus		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) Rautio, Tuija; Anttila, Helena		
Assigned by		
Abstract <p>In this pedagogic thesis the subject under examination is the teaching of jazz piano playing for beginners and the related educational matters from two different points of view: a student who has explored the basics of piano playing and a student who has never played anything. Also the differences between the teaching of adults and children are examined. In this thesis the sections of teaching in theory are discussed. The sections are creativity, rhythmic, harmony, improvisation, motivation, learning material and terminology. Also the working of instrument is told and how it is important to teach the basics correctly so the student will learn his instrument thoroughly. The history of jazz is shortly mentioned and teaching the beginners in general.</p>		
Keywords Improvisation, jazz, motivation, basic education of arts, piano teaching for beginners		
Miscellaneous		

Sisällys

1	JOHDANTO	3
2	PIANO INSTRUMENTTINA	4
3	JAZZIN OPETUKSESTA	6
4	MUSIIKIN ALKEISOPETUS	8
5	JAZZ-PIANONOSOITON ALKEISOPETUS	9
	5.1 Opetuksen osa-alueita	9
	5.1.1 <i>Luovuus</i>	9
	5.1.2 <i>Rytmiikka</i>	10
	5.1.3 <i>Harmonia</i>	10
	5.1.4 <i>Improvisointi</i>	11
	5.1.5 <i>Motivointi</i>	12
	5.1.6 <i>Oppimateriaali</i>	13
	5.1.7 <i>Terminologia</i>	13
	5.2 Tavoitteet	13
6	PÄÄTÄNTÄ	15
	LÄHTEET	16

1 JOHDANTO

Tässä pedagogisessa opinnäytetyössäni tarkastelen jazz-pianonsoiton alkeisopetusta iästä riippumatta. Tarkastelen opettamista kahdesta lähtökohdasta: oppilas, joka on tutustunut pianonsoiton perusteisiin klassisen pianon soittamisella ja oppilas, joka ei ole koskaan soittanut mitään. Käsittelen aihetta molempien oppilaiden näkökulmasta ja esittelen opetustapoja kummallekin.

Aloitin itse pianonsoiton klassisella puolella. Sieltä minulle tarttui mukaan paljon hyviä harjoittelutekniikoita, käytäntöjä ja itse soittotekniikkaa. Jazzin pariin siirryin vasta lukion jälkeen. Näitä kahta erilaista, mutta silti niin samankaltaista musiikin kenttää verratessani huomasin, että jazzin puolella niitä klassisen musiikin opetuksessa vakiintuneita käytänteitä ei juurikaan ole olemassa. Aloin siten taustani pohjalta ajattelemaan, miten jazzmusiikkia voisi opettaa aivan aloittelijoille. Mietin myös sitä, että voisiko myös jazzmusiikin puolelle luoda näitä käytänteitä.

Tämä aihe kiinnostaa minua, koska lapsen varhaisopetus on erittäin tärkeä asia osata tehdä oikein. Varhaisopinnot kantavat pitkälle ja jos siellä on joku asia opetettu väärin, kestää siitä poisoppiminen kauan. On parempi opetella asiat kerralla kunnolla, niin pääsee sitten myöhemmin pidemmälle nopeammin. Tartuin aiheeseen juuri nyt siksi, että tietyissä määrin klassisen puolen musiikkioppilaiden määrä on vähentymässä. Suurin osa nyt aloittelevista musiikkioppilaista haluaa soittaa kevyempää musiikkia. Vaikka olenkin sitä mieltä, että klassista musiikkia soittamalla saa hyvän pohjan tuleville musiikkiopinnoille, ymmärrän senkin, että se ei kaikkia kiinnosta. Vaikka suurin osa nuorista ei juuri tiedäkään jazzmusiikista paljoakaan ja haluaa soittaa enemmän popmusiikkia, tarkastelen jazzpianonsoiton opettamista siksi, että se on minun sydäntäni lähellä. Samoja keinojahan voi käyttää opetuksessa, oli musiikkityyli mikä tahansa.

Oppilaalle on hyvä opettaa käytännönläheisesti myös kaikkien pedaalien merkitys. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi juuri niin, että aukaistaan pianon tai flyygelin kansi, katsotaan mitä koneistossa tapahtuu ja vertaillaan ääniä. Pianoissa ja flyygeleissä voi olla kaksi tai kolme pedaalia. Oikeanpuoleinen pedaali on ns. sustain pedaali, joka painettaessa poistaa pianon kielten vaimentimet ja ääni pääsee soimaan pitkään. Vasemman vaimenninpedaalin merkitys flyygelissä on se, että pohjaan painettaessa flyygelin koneisto siirtyy hieman sivuun, jotta vasara osuu kolmen kielen sijaan vain kahteen kieleen. Pianossa tämä pedaali aiheuttaa vasaroiden tuomisen lähemmäksi kieliä. Näin matka on lyhyempi ja ääni hiljaisempi. Keskimmäisen pedaalin merkitys pianossa ja flyygelissä voi olla eriävä. Flyygelissä ko. pedaalia painettaessa samaan aikaan koskettimien kanssa se poistaa ainoastaan näiden painettujen koskettimien vaimentimet, joten ne jäävät soimaan. Sitä kutsutaan urkupistepedaaliksi. Pianossa keskimäinen pedaali on joko urkupistepedaali tai ylimääräinen vaimenninpedaali. Painettaessa pohjaan (sen voi myös jättää pohjaan tietyn mekanismin avulla) se tuo vasaroiden ja kielten väliin pellavakankaan, joten ääni vaimenee.

Nämä asiat vaikuttavat pianon ja flyygelin äänenlaatuun ja niitä olisi hyvä tutkia jonkin verran oppilaan kanssa. Aloitteijaa voisikin kannustaa säveltämään oman kappaleen käyttämällä hyväksi näitä ääniä ja pianon monia mahdollisuuksia.

3 JAZZIN OPETUKSESTA

Tietosanakirja Fakta 2001 (1981) kuvaa jazzin alkuhistoriaa seuraavasti:

Yhdysvaltain mustan väestön keskuudessa 1900-luvun alussa syntynyt, maailmanlaajuisen suosion saanut tasajakoisen ja runsaasti synkopoidun rytmimusiikin tyyli-virtaus, joka yhä monipuolisemmaksi kehittyneenä on säilyttänyt elinvoimansa läpi vuosikymmenten. Jazzin kotikaupunkina pidetään New Orleansia, jossa kohtasivat brittiläiset, ranskalaiset ja espanjalaiset kulttuuriperinteet sekä Keski-Amerikasta ja Karibian alueelta tulleet vaikutteet. Yhdysvaltojen suurkaupungeissa suureen suosioon päässyt jazz saapui Eurooppaan 1919. J. R. [Jelly Roll] Mortonin mukaan hän keksi jazzin 1902⁷, mutta monet tutkijat ja muusikot pitävät jazzin syntypaikkoina New Yorkia ja varsinkin Chicagoa. -

Myöhemmin mukaan tuli erilaisia instrumentteja, alatyylilajeja ja kokeiluja. Soittajat oppivat soittamalla paljon jamisessioissa, jotka saattoivat kestää jopa koko yön. Näissä sessioissa he oppivat kokeneemmilta soittajilta.

Koska jazz on suhteellisen nuori musiikin tyyli, ei sen opetuksellakaan ole pitkää historiaa. Suurimmat opettajat löytyvät tietysti kaikenlaisilta äänitteiltä musiikin muodossa. Mutta aloittelevalla jazzmusiikin opiskelijalla tulee olla ohjausta, että näitä äänitteitä opitaan kuuntelemaan ”oikein”. Mitä sitten tarkoittaa ”oikein” kuunteleminen? Käytännössä se tarkoittaa sitä, että oppilas kuuntelee musiikkia vaikka silmät kiinni tekemättä mitään muuta ja antaa vaikutteiden tulvia sisäänsä. Musiikin kuuntelemiseen pitää ottaa aikaa ja tilaa, keskittyä vain ja ainoastaan musiikkiin. Oppilaan tulee kuunnella musiikista ajoituksellisia asioita, rytmisiä kuvioita, vuorovaikutusta, soolojen tunnelmia yms. voidakseen myöhemmin improvisoidessa ottaa kuulemastaan vaikutteita ja työkaluja omaan soittoonsa.

Improvisointi on erittäin tärkeä osa jazzmusiikkia, sen tulisi olla läsnä jokaisella sitä koskevalla oppitunnilla. Improvisointi on säveltämistä soittohetkessä, siihen harjoitteluun ainoastaan teknisiä asioita ja työkaluja, joihin kuuluu erilaiset rytmit, asteikot, soinnut sekä erilaiset patternit. Juuri näitä patterneja eli kuvioita oppilas voi kuunnella

levyiltä. Tarkoituksena ei tietenkään ole matkia jonkun kuuluisan soittajan sooloja yksi yhteen, vaan saada kuuntelemastaan ideoita omien soolojen rakentamiseen.

4 MUSIIKIN ALKEISOPETUS

Taiteen perusopetus määritellään tavoitteelliseksi tasolta toiselle eteneväksi opetuksiksi. Sen tehtävänä on luoda perustaa emotionaaliselle, esteettiselle ja eettiselle kasvulle sekä antaa edellytyksiä elinikäiseen taiteiden harrastamiseen. Oppilaan ajattelemisen taitojen ja luovuuden kehittäminen elämän eri alueilla on taiteen opiskelun tavoitteena. Myös valmistavan tiedon ja taidon kehittäminen myöhempiä opintoja varten on yleisen oppimäärän tehtävänä.¹

—

Yleiseen pianonsoiton alkeisopetukseen kuuluu nuottien nimien opettelu nuottiviivastolta ja koskettimistolta. Opetellaan soittamaan ja taputtamaan rytmisiä aika-arvoja ja kuulemaan suuret, pienet ja puhtaat intervallit, myöhemmin myös ylinousevat ja vähennetyt intervallit sekä duuri- ja mollikolmisoinnut. Näitä asioita oppilas harjoittelee tunnilla sekä soittaen että erilaisten tehtävien muodossa. Toki opetellaan myös soittoasentoa ja käden asentoa soitettaessa sillä tavalla kun opettaja sen näkee parhaaksi.

Alkeisopetuksen yksi tärkeimmistä tehtävistä on myös opettaa oppilasta omatoimiseen harjoitteluun kotona. Hänelle tehdään tutuksi musiikin maailmaa myös laajemmassa mielessä. On ehkä hyvä pitää kokoajan mielessä mistä musiikki on alun perin lähtöisin. Käytännössä kaiken takana on klassinen musiikki. Kun pitää tämän mielessä ja pohjaa opetustaan siihen, esimerkiksi käyttämällä jotain klassista kappaletta improvisaation lähtökohtana, voi opettaminen ja oppiminenkin olla antoisampaa ja selkeästi enemmän yleissivistävämpää.

Kevyen musiikin soittotunnille liittyy sellaisia asioita, joita klassisen musiikin tunnilla ei tehdä ollenkaan. Esimerkiksi improvisointi on sellainen asia, joka saattaa olla vaikeata oppilaalle, joka ei sitä ole aikaisemmin tehnyt. Näitä asioita olisi hyvä käydä läpi joka tunnilla, että tietynlainen rutiini näihin syntyisi, ja tulevaisuudessa ei ko. asioiden kanssa ole niin paljon ongelmia.

¹ http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/taideyl_ops.pdf

5 JAZZ-PIANONOSOITON ALKEISOPETUS

5.1 Opetuksen osa-alueita

5.1.1 Luovuus

Alkuvaiheessa on hyvä (varsinkin pienille) aloitteleville oppilaille pitää tunnilla jonkinlaista kaavaa tai järjestystä, että missä vaiheessa tuntia mitään asiaa tehdään. Ei pidä kuitenkaan jäädä jumiin tähän, vaan jos oppilas ei olekaan harjoitellut vaikka asteikoita, ei niitä ole pakko soittaa tunnilla.

Ralf Gothonin sanoin:

Pedagogin perusvirhe on kaavoittuminen ja siihen liittyvä rutinoituminen. Toki löytyy systeemejä, jopa sellaisia, joista jossakin elämän vaiheessa saattaa niin oppilaalle kuin myös mestarille olla hyötyä, ratkaisevaakin. Mutta musiikin esittämisen perusolemus musikaalisuudessa, joka on luonteeltaan kokonaista, mentaalista lahjakkuutta, ja se saa jäädä pitkälti ja ainakin aluksi selittämättömäksi, kaavattomaksi, mysteeriksi. Sillä lahjakkuuden instrumentti on ihminen itse, persoonallisuutena, tunteineen, tajuntoineen, ajatuksineen, aavistuksineen.²

Oppilaalle on hyvä opettaa aluksi esimerkiksi asteikkojen sormijärjestykset normaaliin tapaan. Mutta ei pidä jäädä jumiin siihen, että soitetaan asteikkoja ylös ja alas kaksi tai neljä oktaavia kerrallaan, vaan antaa oppilaan keksiä itse millä tavalla niitä voisi soittaa. Tarkoituksena ei ole vain ”suorittaa” opintoja, vaan tehdä siitä mielekästä sekä oppilaalle, että opettajalle. Musiikki on luova ala ja kaikkia tulisi kannustaa luovuuteen. ”Luova kyky on inhimillinen tarve eikä mikään harvoille suotu kummilahja. (Paul Willis)”³

Luovuus on yleensä liitetty lapsiin ja aikuisissa taiteilijoihin ja hajamielisiin professoreihin. Aikuisuuteen liitetään mieluummin sellaisia ominaisuuksia kuten rationaalisuus, vastuullisuus, asiallisuus, tehokkuus jne. Emmekö oppimisessakin hae asetamiamme ja julkilausuttuja tavoitteita, hyötyä ja tuloksia, ja tarvitse itsekuria ja -

² Gothoni 1998, s.160.

³ Lehtonen 2004, s.6.

kontrollia näiden saavuttamiseksi? Tarkoituksenamme on "suorittaa" opinnot ja saada siitä todistus tai muuten vain oppia "tehokkaasti" - mitä se sitten onkaan!⁴

5.1.2 Rythmiikka

Jazzmusiikissa olennaisia asioita ovat kolmimuunteinen⁵ fraseeraus ja synkopointi. Näitä asioita oppii parhaiten kuuntelemalla levytyksiä jazzkappaleista ja tekemällä erilaisia harjoituksia. Kolmimuunteisuutta voisi harjoittaa myös siten, että mikä tahansa ”normaali” kappale soitetaan kolmimuunteisesti.

Oppilaan kanssa voidaan taputtaa, naputtaa pianon kanteen ja soittaa erilaisia rytmisiä harjoitteita, jotka sisältävät kolmimuunteisuutta, synkooppeja jne. Tunnilla voidaan myös kuunnella äänitteitä ja tehdä sekä imitoida niitä rytmejä, mitä kuullaan. Tärkeää on myös, että oppilas oppii naputtamaan tahdin 2. ja 4. iskulle. Tätä voidaan tehdä juuri äänitteiden mukana.

Jos aloitetaan harjoittelemaan jotakin kappaletta, olisi hyvä käydä kappaleen rytmi läpi vaikka taputtamalla. Myös rytmin laulaminen ilman mitään tiettyä sävelkorkeutta auttaa oppilasta hahmottamaan rytmejä paremmin. Tämä tosin saattaa olla varsinkin nuoren oppilaan mielestä aluksi vaikeaa ja noloakin, mutta siihen totuttautuminen tekee asiat helpommiksi tulevaisuudessa. Oppilaalle on myös hyvä painottaa niin tässä kuin muissakin asioissa, että virheiden tekeminen ei todellakaan ole vakavaa, vain inhimillistä.

5.1.3 Harmonia

Jazzharmoniaan kuuluu paljon asteikoita (moodeja) ja niiden käännöksiä, ja sointuja, jotka perustuvat asteikkoihin. Jazzmusiikkia käsittelevässä teoriassa soinnun perusmuoto on nelisointu, joka rakentuu pohjasävelestä, terssistä, kvintistä ja septimistä tai sekstistä.⁶ Sointuteorian käsittely voidaan alkuvaiheessa yksinkertaistaa duuri-, molli- ja dominanttisointuihin ja niiden käännöksiin. Myös se, miten soinnut perustuvat moodeihin, on hyvä opetella. Alkuvaiheessa opetusta pysytellään lähinnä diatonisissa eli asteikon mukaan etenevissä tapahtumissa.

⁴ <http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/luovuus.htm>

⁵ Notaatiotapaa, jossa isku (”beat”; tyypillisesti neljäsosanuotti) jakaantuu niin, että ensimmäinen puolisko on jälkimmäistä pidempi (ja painokkaampi), kutsutaan yleisesti kolmimuunteisuudeksi. (siba.fi)

⁶ Tabell 2004, s.14.

On tärkeää, että oppilas oppii alkuvaiheessa vaikka c-duuriasteikon kaikki käännökset. Painotus kuitenkin I, II, IV ja V-asteelle. ”Sointukunktioiden ymmärtäminen ja korvan kehittyminen kuulemaan sointutehoja on perusedellytys soinnuttamisessa ja harmonisten ilmiöiden tutkimisessa.”⁷ Tässäkin tapauksessa laulaminen oppilaan kanssa on hyödyllistä.

5.1.4 Improvisointi

Improvisoinnilla tarkoitetaan musiikissa hetken mielijohteesta, joko täysin vapaasti tai annetun aiheen pohjalta syntyvää valmistelematonta sävellystä. Improvisointi voi olla yksi- tai moniäänistä, perkussiivistä sekä kaikkien edellisten yhdistelyä.⁸

Improvisointi on erittäin tärkeä osa jazzmusiikkia, joten sitä täytyy harjoittaa kokoajan oppilaan kanssa ja rohkaista uusia oppilaita tekemään sitä. Alussa improvisointia voi tehdä vaikka vain yhdellä äänellä. Sitten lisätään ääniä ja improvisoidaan kolmella äänellä, esim. C, D, E. Kaksi ääntä lisää ja käytössä on pentatoninen asteikko. Oppilaalle voi myös antaa mahdollisuuden improvisoida ilman mitään rajoja esim. käyttämällä koko klaviatuuria tai koko pianoa/flyygeliä myös rytmisoittimena. Tosin aivan aloittelevalle pianistille se saattaa tuoda runsauden pulan. Kun on liikaa vapauksia, ei osaa päättää mitä tekisi. Siksi tehtävät pitää ainakin alussa rajata tarkasti.

Opettaja voi näyttää yksinkertaisia improvisoituja osuuksia oppilaalle ja tämä voi sen jälkeen imitoida opettajaa. Opettaja voi myös soittaa jonkinlaista komppia ja oppilas improvisoida sen päälle. Myös äänitteen päälle improvisointi korvakuulolta on tehokasta.

Mielikuvaimprovisoinnissa opettaja kuvailee vaikka sanoin jonkun maiseman tai tilanteen, ja oppilas muuttaa mielikuvat musiikiksi. Onko tapahtuma kaunis? Äänekäs? Värikäs? jne. Toki opettaja voi tuoda jonkin kuvan tai maalauksen oppilaan eteen ja antaa improvisoinnin täyttää huoneen!

Sointukierron päälle improvisoiminen on hyvin yleistä jazzmusiikissa, jossa hyvin tyyppillinen kaavamainen rakenne on teema – improvisoidut soolot (yleensä kappaleen har-

⁷ Tabell 2004, s.20

⁸ Backlund 1983, s.3.

moniseen rakenteeseen perustuva) – teema. Yleisimpiin sointurakenteisiin kuten II-V-kadensseihin ja bluesrakenteeseen on hyvä alkuvaiheessa tutustua.

5.1.5 *Motivointi*

”Motivaatio on motiivien (eli halujen ja tarpeiden sekä muiden yllykkeiden) aikaansaa-
ma tila, jossa yksilö toimii jonkin päämäärän saavuttamiseksi.”⁹ Lapsioppilaille al-
kusysäys soittotuntien aloittamiseen on saattanut tulla vanhemmilta. Tällöin lapsen oma
motivaatio ei ehkä ole se kaiksita parhain ja varsinkin murrosiän myllerrykset saattavat
johtaa soittoharrastuksen lopettamiseen. ”Aikuisopiskelun yhtenä tunnusmerkkinä on
yleensä korostettu sen vapaaehtoisuutta.”¹⁰ Tästä syystä lapsioppilaiden motivointi on
tärkeämpää kuin aikuisten, että harrastuksen parissa pysyttäisiin pidempään.

Kiinnostuneen oppilaan motivointi ei ole vaikeaa, mutta sitä kannattaa silti tehdä, ettei
kiinnostus jostain syystä lopahda. Esimerkiksi jazzlevyjen kuuntelu tai jazzvideoiden
katselu oppilaan tarkennetun kiinnostuksen kohteen mukaan on hyvin mielenkiintoa
herättävää. Opettaja voi opetella soittamaan jonkun kappaleen samalla tavalla kuin ää-
nitteellä ja soittaa sen oppilaalle, joka tajuaa, että muutkin pystyvät samaan kuin äänit-
teellä soittanut ”guru”. Voipa hän antaa oppilaallekin tehtäväksi opetella esimerkiksi
fraasin kerrallaan jostain hyvänkuuloisesta kappaleesta. Näin oppilas huomaa, että hän
itsekin voi joskus pystyä samaan.

Jazzmusiikin kuuntelu konserteissa on myös erittäin rakentavaa. Siinä pystytään seu-
raamaan siinä hetkessä syntynyttä improvisointia, joka perustuu tietyille rakenteelle,
soinnuille, tunnetiloille jne. Alaikäiset jazzmusiikin kuuntelijat harvoin pääsevät livet-
lanteeseen, koska yleensä jazzkeikat ovat klubeilla tai ravintoloissa, minne ikäraja on
vähintään 18 ikävuotta. Tällöin, mahdollisuuksien mukaan, voisi olla hyvä, että opettaja
kutsuisi oppilaansa kuuntelemaan esimerkiksi jotain omaa keikkaansa. Näin musiikista
ja siitä, mitä oppilas on kuullut, voidaan myöhemmin keskustella. Jos oppilas vain
kuuntelee kuuntelemasta päästyään, eikä pura ajatuksiaan opettajalle, saattaa hyöty jää-
dä saamatta. Oppilaalle voi herätä kysymyksiä ja tunteuksia ja jos niitä ei jaa kenen-
kään kanssa, ei niistä ole juurikaan hyötyä.

⁹ http://www.dipoli.tkk.fi/ok/p/tehosalkku/oppiminen/motivaatio/motivaation_merkitys_oppimiselle.htm

¹⁰ <http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/motiivi.htm>

Motivaatiossa pitää ottaa huomioon erinäisiä seikkoja liittyen oppilaaseen. Murrosikä, sukupuoli, muut harrastukset sekä musiikkiharrastuksen merkitys voivat olla hyvin voimakkaasti vaikuttavia tekijöitä oppilaan motivaatioon.

5.1.6 *Oppimateriaali*

Oppimateriaalina voidaan periaatteessa käyttää mitä tahansa nuottia. Esim. Johann Sebastian Bachin inventioita. C-duuri invention ensimmäinen fraasi on hyvä esimerkki. Sitä voidaan käyttää improvisoinnissa siten, että soitetaan sitä monesta eri kohdasta valkoisilta koskettimilta ja kuunnellaan erilaisia syntyneitä sävyjä. Tämä on ikään kuin improvisoinnin työkalujen varaston kokoamista.

Opettajan tms. tekemät transkriptiot, joissa on tarkat aksenttimerkit ovat hyvää opetusmateriaalia. Oppilas voi opetella jonkun helpon osan esim. jostain opettajan blokkaamasta soolosta ja myöhemmin soittaa äänitteen mukana. Samalla voidaan pohtia myös äänitteellä soittavan henkilön jazzfraseerausta.

On olemassa erittäin hyviä pedagogien suunnitteleimia alkeisopetukseen tarkoitettuja nuottikirjoja, joita voi käyttää myös jazzpianonsoiton alkeisopetukseen. Näitä kirjoja voidaan käyttää enemmän analysoiden ja soveltaen jazzmusiikkiin.

5.1.7 *Terminologia*

Valitettavasti jazzmusiikkiin ei ole vakiintunut mitään tiettyä terminologista käytäntöä. Eri oppilaitokset saattavat käyttää eri merkintätapoja esim. sointumerkeissä. Tiedyt perusmerkinnät ovat tietenkin samat kuin klassisessa musiikissa ja niiden perusteella oppilas voi ainakin aluksi suunnistaa. Oma opettaja voi käyttää itse parhaimmaksi kokevansa merkintätavan, mutta myös muita merkintätapoja olisi hyvä käydä läpi, ettei oppilas jossain vaiheessa joudu ”pattitilanteeseen”.

5.2 **Tavoitteet**

Opettajan tulee laatia opetussuunnitelma, joka vastaa oppilaan tasoa. Ensimmäinen on hyvä tehdä koko vuoden kattava opetussuunnitelma, jota sitten jakaa pienempiin osiin ja jaksoihin pitkin vuotta. Riippumatta oppilaan lahjakkuudesta, kaikkea ei voi opettaa kerralla.

Opetussuunnitelman avulla opettaja voi selkeästi hahmottaa, mitä kaikkea esimerkiksi ensimmäisen vuoden aikana tulisi oppia. Vuoden edetessä voidaan aina opetussuunnitelmasta tarkistaa missä pitäisi olla menossa ja mihin pitäisi vielä päästä. Ahkera opettaja tekee saman tien opetussuunnitelmaa useiksi vuosiksi eteenpäin ja voi oppilaan edistyessä ottaa jo seuraavan vuoden repertuaariakin mukaan. Internetistä löytyi hyvä ohje opetussuunnitelman laatimiseen. Sen pääkohdat olivat: päämäärä, opetukselliset tavoitteet, motivointi, sisältö ja toteutus sekä arviointi.¹¹

—

Alkeisopetuksessa tavoite on riippuvainen oppilaan lähtötasosta. Jos hän on jo soittanut pianoa aiemmin ja osaa perusasiat voi tavoitteena olla vaikkapa saada oppilas oppimaan improvisointia jazzmusiikin puitteissa. Jos taas oppilas ei ole koskaan koskenutkaan pianoon, voisi esimerkiksi ensimmäisen vuoden tavoite olla tutustuminen pianonsoittoon ja perusasioiden opettelu. Niitäkin asioita voi opettaa ”jazzahtavasti”, esimerkiksi opettajan omien, helppojen jazzkappaleiden muodossa.

Tietyn oppikauden tavoitteiksi voisi asettaa vaikka kolme kappaletta, jotka kaikki sisältävät jazzille tyypillisiä elementtejä. Opettajan arvostelukyvyyn perusteella voitaisiin valita yksi helppo kappale, jonka oppilas varmasti osaa soittaa. Toinen kappale voisi olla vähän hankalampi ja jossa on enemmän haastetta kaikin puolin. Kolmas kappale voisi olla sitten oppilaan tason ylärajoilla. Näissä kappaleissa huomio kiinnittyy eri asioihin. Helpossa kappaleessa kiinnitetään huomiota enemmän sointiin sekä fraseeraukseen kun vaikeassa huomio kiinnittyy teknisiin seikkoihin.

¹¹ <http://www.pk-rh.fi/palvelut/kouluttajan-kansio/opetussuunnitelman-laatiminen>

6 PÄÄTÄNTÄ

Tässä pedagogisessa opinnäytetyössäni tarkastelin jazz-pianonsoiton alkeisopetusta. Aihe on laaja, joten tässä työssäni vain raapaisin pintaa. Koska opettajakokemukseni on suhteellisen pieni, saan lisää kokemusta ainoastaan käytännön kautta. Varsinaista jazz-pianonsoiton alkeisoppilasta minulle ei vielä ole ollut, joten itse opetuksen käytännön toteutus odottaa vielä. Lisää tarkempaa tietoa ja käytänteitä saanen vasta sitten.

Tämän työn tekeminen sai minut ajattelemaan pedagogisia asioita uudelta kantilta. Esimerkiksi opettajuutta ajattelen nyt sekä opettajan että oppilaan kannalta: kuinka tehdä soittotunnista mielekäs molemmille osapuolille. Tulevaisuudessa tulen opettamaan enemmän kuin olemaan itse oppilaana. Omat oppimiskokemukseni voin joko suoraan jakaa oppilailleni tai soveltaa niitä omaan opetukseeni. Nämä molemmat seikat kehittävät minua myös pedagogisessa mielessä.

Aion syventyä myöhemmin työssäni pohtimiini teemoihin, en pelkästään alkeisopetuksen näkökulmasta, vaan myös edistyneempiä oppilaita ajatellen. Tämä siksi, että en aio pitäytyä koko loppuelämäni pelkästään alkeisopetuksen parissa. Myös ryhmäopetukseen aion jossakin vaiheessa perehtyä enemmän, vaikka en sitä tässä työssäni käsitellytkään.

Kuten työssäni mainitsin jazzpianonsoiton alkeisopetuksesta puuttuu vakiintuneita käytäntöjä, joita löytyy esimerkiksi klassisen musiikin puolelta. Nyt ei siis muuta kuin tunteja suunnittelemaan ja omia käytäntöjä luomaan!

LÄHTEET

Painetut lähteet

Backlund, Kaj 1983: *Improvisointi pop/jazzmusiikissa*. Musiikki Fazer, Helsinki.

Gothi, Ralf 1998: *Luova Hetki*. WSOY.

Lehtonen, Kimmo 2004: *Maan korvessa kulkevi...* Johdatus postmoderniin musiikkipedagogiikkaan. Painosalama Oy.

Tabell, Max 2004: *Jazzmusiikin harmonia*. Yliopistopaino, Helsinki.

Internet-aineisto

Kuva 1.

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Piano_action_-_Project_Gutenberg_eText_17571.jpg.

Musiikin teoria 1, Kolmimuunteisuus.

<http://www2.siba.fi/muste1/index.php?id=47&la=fi>. Aineisto 1.6.2009.

Verkkotutor.

<http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/luovuus.htm>. Päivitetty 31.12.2002.

<http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/motiivi.htm>. Päivitetty 31.12.2002.

Motivaation merkitys oppimiselle.

http://www.dipoli.tkk.fi/ok/p/tehosalkku/oppiminen/motivaatio/motivaation_merkitys_oppimiselle.htm. Päivitetty 23.9.2004.

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005.

http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/taideyl_ops.pdf. Aineisto 8.6.2009

Opetussuunnitelman laatiminen.

<http://www.pk-rh.fi/palvelut/kouluttajan-kansio/opetussuunnitelman-laatiminen>. Aineisto 10.6.2009.